

มาตรฐานสินค้าเกษตร

มกษ. 6414-2564

THAI AGRICULTURAL STANDARD

TAS 6414-2021

**การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับ
ฟาร์มควายนม**

**GOOD AGRICULTURAL PRACTICES FOR
DAIRY BUFFALO FARM**

**สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์**

ICS 65.020.30

ISBN XXX-XXX-XXX-X

มาตรฐานสินค้าเกษตร

มกษ. 6414-2564

THAI AGRICULTURAL STANDARD

TAS 6414-2021

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับ

ฟาร์มควายนม

GOOD AGRICULTURAL PRACTICES FOR

DAIRY BUFFALO FARM

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

50 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0 2561 2277 โทรสาร 0 2561 3357

www.acfs.go.th

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศและงานทั่วไป เล่ม 138 ตอนพิเศษ 166 ง

วันที่ 21 กรกฎาคม พุทธศักราช 2564

คณะกรรมการวิชาการพิจารณามาตรฐานสินค้าเกษตร
เรื่อง กระป๋อง

1.	อธิบดีกรมปศุสัตว์ หรือผู้ที่อธิบดีมอบหมาย
นายสมชวน รัตนมังคลานนท์ รองอธิบดีกรมปศุสัตว์	ประธานกรรมการ
2.	ผู้แทนสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
นางสาวยุพา เหล่าจินดาพันธ์
นางสาววิรัชณี โลหะชุมพล	กรรมการ
3.	ผู้แทนสำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์
นางสาวชลาภรณ์ เต็มยอด	กรรมการ
4.	ผู้แทนสำนักพัฒนาพันธุ์สัตว์ กรมปศุสัตว์
นายกุลภัทร์ โพธิกนิษฐ	กรรมการ
5.	ผู้แทนกองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์
นายกิตติ กุบแก้ว
นายสุพจน์ ศรีสร้อย	กรรมการ
6.	ผู้แทนคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์เรืองยศ พิลาจันท์	กรรมการ
7.	ผู้แทนภาควิชาสัตวบาล คณะเกษตร กำแพงแสน
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน
รองศาสตราจารย์สุริยะ สะวานนท์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิรินทร์พร สินธุ์ชัย	กรรมการ
8.	ผู้แทนสภาเกษตรกรแห่งชาติ
นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์
นายมนตรี ถาวร	กรรมการ
9.	ผู้แทนสมาคมสัตวบาลแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพบุลย์ ใจเด็ด	กรรมการ
10.	ผู้แทนสมาคมอนุรักษ์และพัฒนาควายไทย
นายสุพจน์ ศรีสร้อย	กรรมการ
11.	นางทวีพร เรืองพริ้ม
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสัตวศาสตร์	กรรมการ

12.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมจิตรร์ กัณหาพรหม
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพสัตว์	กรรมการ
13.	นายกฤตยชญ์ แก้ววังชัย
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการผลิตกระบือ	กรรมการ
14.	นางรัญจวน เฮงตระกูลสิน
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการผลิตน้ำนมกระบือ	กรรมการ
15.	ผู้แทนสำนักกำหนดมาตรฐาน
สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
นางสาวจีรจิต ดิศสนะ
นางสาวณัฐกานต์ นามมะกุนา	กรรมการและเลขานุการ

น้ำนมควายเป็นสินค้าเกษตรที่มีแนวโน้มการผลิตและการบริโภคมากขึ้น เนื่องจากอุตสาหกรรมที่มีคุณค่าทางโภชนาการ มีปริมาณโปรตีนและแคลเซียมสูง คอเลสเตอรอลต่ำ มีการนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ได้หลากหลาย เช่น น้มนมพาสเจอร์ไรส์ โยเกิร์ต ไอศกรีม และเนยแข็ง ดังนั้นเพื่อรองรับการขยายตัวของตลาดน้ำนมควาย การพัฒนาการจัดการฟาร์มให้ถูกต้องและเหมาะสม จะเป็นการเพิ่มขีดความสามารถด้านการผลิต และสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้บริโภค คณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตรจึงเห็นควรให้จัดทำมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มควายนม เพื่อให้ได้น้ำนมควายที่มีคุณภาพ และปลอดภัยต่อผู้บริโภค

มาตรฐานสินค้าเกษตรนี้กำหนดขึ้นโดยใช้เอกสารต่อไปนี้เป็นแนวทาง

มกษ. 6402-2562. การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนม.

FAO and OIE. 2009. Guide to Good Farming Practices for Animal Production Food Safety. Available Source: <http://www.fao.org/3/a-i0482t.pdf>, Viewed December 19, 2019.

ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร :
การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มควายนม
ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑

ด้วยคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร เห็นสมควรกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มควายนม เป็นมาตรฐานทั่วไป ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑ เพื่อส่งเสริมสินค้าเกษตรให้ได้คุณภาพ มาตรฐาน และปลอดภัย

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ มาตรา ๑๕ และมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑ ประกอบมติคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร ในการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๖๔ เมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๔ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงออกประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร : การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มควายนม มาตรฐานเลขที่ มกษ. 6414-2564 ไว้เป็นมาตรฐานทั่วไป ดังมีรายละเอียดแนบท้ายประกาศนี้

ทั้งนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

(นายประภัตร โพธสุธน)

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ปฏิบัติราชการแทน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

มาตรฐานสินค้าเกษตร

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มควายนม

1. ขอบข่าย

มาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ กำหนดเกณฑ์การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มควายนม ครอบคลุมข้อกำหนดตั้งแต่ องค์ประกอบฟาร์ม การจัดการฟาร์ม บุคลากร สุขภาพสัตว์ สวัสดิภาพสัตว์ สิ่งแวดล้อม และการบันทึกข้อมูล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ควายนมมีสุขภาพดี และได้นํ้านมดิบที่มีคุณภาพในการนำไปใช้ผลิตเป็นอาหารที่ปลอดภัยต่อการบริโภค

2. นิยาม

ความหมายของคำที่ใช้ในมาตรฐานสินค้าเกษตร มีดังต่อไปนี้

- 2.1 ควายนม (dairy buffalo) หมายถึง สัตว์ที่มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Bubalus bubalis* ที่เลี้ยงไว้เพื่อใช้ผลิตนํ้านมสำหรับการบริโภค
- 2.2 ฟาร์มควายนม (dairy buffalo farm) หมายถึง สถานที่ประกอบการที่เลี้ยงควายโดยมีวัตถุประสงค์หลักในการผลิตควายนมหรือนํ้านมควายดิบ ซึ่งครอบคลุมถึง พื้นที่เลี้ยง พื้นที่รีดนม สถานที่เก็บอาหารสัตว์และอุปกรณ์ พื้นที่ทำลายซากสัตว์ รวบรวมขยะและมูลสัตว์

3. ข้อกำหนด

3.1 องค์ประกอบฟาร์ม

หลักการ

สถานที่เลี้ยงควายนมไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนที่จะส่งผลกระทบต่อ นํ้านมหรือผลิตผลอื่น ๆ พื้นที่ฟาร์มมีขนาดเพียงพอ และมีการวางผังอย่างเป็นสัดส่วนให้สามารถจัดการการเลี้ยงได้อย่างเหมาะสม ไม่เสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรค โรงเรือนมีสุขลักษณะที่ดี และมีอุปกรณ์เพียงพอ ถูกสุขลักษณะ และสะดวกในการปฏิบัติงาน

3.1.1 สถานที่ตั้ง

- 1) ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีการคมนาคมสะดวกต่อการขนส่ง
- 2) ตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนจากอันตรายทางกายภาพ เคมีและชีวภาพ เว้นแต่มีมาตรการป้องกันอันตรายที่มีประสิทธิภาพ

3.1.2 ผังและลักษณะฟาร์ม

- 1) พื้นที่ฟาร์มมีขนาดเพียงพอเหมาะสมในการเลี้ยงสัตว์ ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพสัตว์และสิ่งแวดล้อม
- 2) มีการวางผังฟาร์มที่ดี และจัดพื้นที่ของแต่ละกิจกรรมแยกเป็นสัดส่วนอย่างชัดเจนเหมาะสมตามวัตถุประสงค์และขนาดฟาร์ม รวมทั้งแยกพื้นที่เลี้ยงสัตว์ออกจากที่พักอาศัย เพื่อให้สามารถควบคุมและป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อโรคต่างๆ
- 3) มีทางเข้าและออกฟาร์มที่สามารถควบคุมการเข้าถึงพื้นที่เลี้ยงสัตว์ตามหลักความปลอดภัยทางชีวภาพ
- 4) มีการจำกัดการเข้าและออกของบุคคลและยานพาหนะในบริเวณพื้นที่เลี้ยงสัตว์

3.1.3 โรงเรือน

- 1) สร้างด้วยวัสดุที่คงทน แข็งแรง ง่ายต่อการทำความสะอาดและบำรุงรักษา มีหลังคามีสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทได้สะดวก ภายในโรงเรือนไม่มีส่วนยื่นที่แหลมคมที่อาจเป็นอันตรายต่อผู้ปฏิบัติงานและควาย
- 2) มีพื้นที่ในโรงเรือนเหมาะสมกับจำนวนควายเพื่อให้ควายสามารถแสดงพฤติกรรมได้ตามธรรมชาติ
- 3) พื้นโรงเรือนที่ใช้เลี้ยงควายต้องเรียบ ไม่ลื่น ระบายน้ำได้ดี สามารถทำความสะอาดและปฏิบัติงานได้สะดวก
- 4) พื้นโรงเรือนหรือบริเวณรีดนมต้องทำด้วยคอนกรีตไม่ลื่น ทำความสะอาดได้ง่าย สามารถระบายน้ำได้ดี
- 5) รวงหรือภาชนะใส่อาหารและน้ำ ทำด้วยวัสดุที่ทำความสะอาดง่าย และไม่ก่อให้เกิดอันตราย
- 6) มีรางหรือภาชนะใส่อาหารและน้ำ เพียงพอกับขนาด อายุ และจำนวนควาย วางอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมเพื่อให้ควายกินอาหารและน้ำได้สะดวก
- 7) มีชองบังคับสัตว์ เพื่อความสะดวกและปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงาน และไม่เป็นอันตรายต่อควาย กรณีไม่มีชองบังคับสัตว์ ให้ใช้ชองรีดนมแทนได้

3.1.4 เครื่องมือและอุปกรณ์

- 1) มีเครื่องมือและอุปกรณ์เพียงพอต่อการรีดนมและการปฏิบัติงาน
- 2) มีสถานที่เก็บเครื่องมือและอุปกรณ์เป็นสัดส่วน ถูกสุขลักษณะ และสะดวกในการปฏิบัติงาน
- 3) กรณีใช้เครื่องรีดนมให้เลือกใช้หรือติดตั้งเครื่องรีดนมอย่างถูกต้อง เหมาะสม และทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ส่งผลกระทบต่อผลผลิตน้ำนมควายและไม่ทำให้เกิดการบาดเจ็บของเต้านม
- 4) อุปกรณ์และภาชนะที่เกี่ยวข้องกับการรีดและขนส่งน้ำนมดิบต้องเอื้อต่อการทำความสะอาดและฆ่าเชื้อ

3.2 การจัดการการเลี้ยง

หลักการ

มีการจัดการการเลี้ยงที่ดีในทุกขั้นตอนการผลิต เพื่อช่วยให้ควายนมมีสุขภาพแข็งแรง ให้น้ำนมที่มีปริมาณและคุณภาพสูง ลดความเสี่ยงในการเกิดโรค หรือการแพร่กระจายของโรค สามารถป้องกันการปนเปื้อน ซึ่งจะมีผลต่อคุณภาพของน้ำนม และความปลอดภัยของผู้บริโภค

3.2.1 เอกสารหรือหลักฐานการปฏิบัติงานในฟาร์ม

มีเอกสารหรือหลักฐานที่แสดงขั้นตอนการปฏิบัติงานในฟาร์มสำหรับกิจกรรมที่สำคัญ และปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนด ได้แก่ การจัดการพันธุ์ประวัติ การผสมพันธุ์ การปรับปรุงพันธุ์ การจัดการอาหาร การจัดการด้านสุขภาพ การจัดการรีดนมและน้ำนมดิบ การทำความสะอาด และการจัดการขยะและมูลควาย

3.2.2 การจัดการอาหารสำหรับควายนม

- 1) จัดให้มีอาหารที่เหมาะสมและเพียงพอกับความต้องการของควายนมในแต่ละช่วงอายุ และช่วงระยะการให้ผลผลิต
- 2) กรณีที่ใช้อาหารสำเร็จรูป ต้องมีคุณภาพและมาตรฐานตามพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2558 และให้ตรวจสอบคุณภาพอาหารทางกายภาพในเบื้องต้น
- 3) กรณีผสมอาหารใช้เอง ห้ามใช้สารต้องห้ามตามพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2558 และควรมีกระบวนการผสมอาหารสัตว์อย่างถูกสุขลักษณะ
- 4) กรณีมีการผสมหรือเติมยาสัตว์ในอาหารหรือน้ำ ต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสัตวแพทย์ รวมถึงให้มีบริเวณเก็บอาหารสัตว์ดังกล่าวแยกออกจากอาหารทั่วไป และมีป้ายบ่งชี้
- 5) มีสถานที่เก็บอาหารที่สามารถป้องกันการปนเปื้อนและการเสื่อมสภาพของอาหารสัตว์ได้

3.2.3 การจัดการน้ำใช้ในฟาร์ม

- 1) น้ำสำหรับควายกินและล้างอุปกรณ์ที่สัมผัสกับน้ำนมต้องสะอาดและมีปริมาณเพียงพอ
- 2) น้ำใช้ในฟาร์มเพียงพอ และเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ในการใช้

3.3 การจัดการการรีดนมควายและการขนส่ง

หลักการ

การรีดนมและการขนส่งน้ำนม ต้องปฏิบัติอย่างถูกต้องและถูกสุขลักษณะ เพื่อให้ได้ผลผลิตน้ำนมที่มีปริมาณและคุณภาพ และป้องกันการปนเปื้อนระหว่างการรีดนมและขนส่งที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของน้ำนมควายและความปลอดภัยของผู้บริโภค

3.3.1 การเตรียมแม่ควาย

มีการเตรียมแม่ควายก่อนการรีดนมอย่างถูกต้องและถูกสุขลักษณะ

3.3.2 การรีดนม

- 1) กรณีใช้ยาสัตว์ที่มีผลกระทบต่อผู้บริโภค ห้ามนำน้ำนมที่รีดได้ส่งจำหน่ายเพื่อบริโภค จนกว่าจะพ้นระยะหยุดยา
- 2) ตรวจสอบความสะอาดและความเหมาะสมของอุปกรณ์เกี่ยวกับการรีดนมและภาชนะบรรจุน้ำนมทุกครั้งก่อนนำมาใช้
- 3) รีดนมให้ถูกต้องตามหลักวิธี ทั้งแบบการรีดนมด้วยมือ และแบบการรีดนมด้วยเครื่องรีดนม
- 4) ระหว่างการรีดนม ควรระมัดระวังการปนเปื้อนจากสิ่งแวดล้อม จากมูลสัตว์หรือฝุ่นผงต่าง ๆ
- 5) หลังจากรีดนมเสร็จให้ทำความสะอาด อุปกรณ์รีดนม กรณีใช้เครื่องรีดนมให้ถอดชิ้นส่วนออกล้าง และทิ้งให้แห้งทุกครั้ง
- 6) ชั่งน้ำหนักและจดบันทึกปริมาณน้ำนมที่รีดได้เป็นรายตัวอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้งต่อตัว เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และการปรับปรุงสายพันธุ์ควายนม

3.3.3 การขนส่งน้ำนมดิบ

- 1) ปิดภาชนะบรรจุน้ำนมควายดิบที่รีดได้ให้มิดชิด เพื่อป้องกันการปนเปื้อนระหว่างการขนส่ง
- 2) ให้ขนส่งน้ำนมดิบไปยังศูนย์รวบรวมหรือโรงงานแปรรูปโดยเร็ว หากไม่สามารถส่งได้ทันที ให้เก็บรักษาที่อุณหภูมิ 0°C ถึง 4°C เป็นเวลาไม่เกิน 24 ชั่วโมง กรณีที่ต้องเก็บรักษานานกว่า 24 ชั่วโมง ให้เก็บรักษาโดยการแช่เยือกแข็งที่อุณหภูมิ -18°C หรือเย็นกว่า แต่ทั้งนี้ต้องเก็บรักษาไว้ที่ฟาร์มไม่เกิน 60 วัน
- 3) กรณีมีการขนส่งน้ำนมดิบ ต้องมีการทำความสะอาดยานพาหนะที่ใช้หลังขนส่งน้ำนมทุกครั้ง และไม่ควรขนส่งร่วมกับสินค้าอื่น

- 4) หลังจากส่งน้ำนมแล้ว ให้ล้างภาชนะบรรจุให้สะอาด และผึ่งให้แห้ง เก็บภาชนะไว้ในที่แห้ง สะอาด มีการป้องกันสัตว์พาหะ และการปนเปื้อนได้

3.3.4 ผลวิเคราะห์คุณภาพน้ำนมดิบ

มีผลการวิเคราะห์คุณภาพน้ำนมดิบเพื่อให้สามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาปรับปรุงการจัดการ การเลี้ยงต่อไป เพื่อให้คุณภาพน้ำนมดิบสอดคล้องตามมาตรฐานในการนำไปใช้ผลิตเป็น อาหารที่มีคุณภาพและมีความปลอดภัยต่อการบริโภค

3.4 การทำความสะอาดและบำรุงรักษา

หลักการ

การทำความสะอาดฟาร์มต้องดำเนินการอย่างถูกต้องและเหมาะสม เพื่อไม่ให้เป็นที่แหล่งสะสม ของเชื้อจุลินทรีย์ก่อโรค หรือเกิดการปนเปื้อนของสารเคมี ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของ น้ำนมควายและความปลอดภัยของผู้บริโภค รวมถึงต้องมีการบำรุงรักษาโรงเรือน เครื่องมือ และอุปกรณ์ ให้ใช้งานได้ตามวัตถุประสงค์และไม่เป็นอันตรายต่อควายและผู้ปฏิบัติงาน

- 3.4.1 โรงเรือน เครื่องมือและอุปกรณ์ ต้องสะอาดและถูกสุขลักษณะ
- 3.4.2 บำรุงรักษาโรงเรือน เครื่องมือและอุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพดี มีความปลอดภัยต่อสัตว์ และผู้ปฏิบัติงาน
- 3.4.3 ใช้วัตถุอันตรายที่ขึ้นทะเบียนกับกรมปศุสัตว์หรือสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา และใช้ตามคำแนะนำบนฉลากหรือตามคำแนะนำของสัตวแพทย์
- 3.4.4 ให้เก็บวัตถุอันตรายเป็นสัดส่วนและมีป้ายระบุชัดเจน
- 3.4.5 กรณีมีปลั๊กเทียม ควรมีการถ่ายเทน้ำอย่างสม่ำเสมอ

3.5 บุคลากร

หลักการ

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในฟาร์มควายนมที่มีความรู้หรือประสบการณ์ จะทำให้การเลี้ยง ควายนมมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้น้ำนมที่มีคุณภาพ และปลอดภัยต่อการบริโภค

- 3.5.1 มีจำนวนบุคลากรเหมาะสมกับจำนวนควายที่เลี้ยงให้สามารถดูแลควายได้อย่างทั่วถึง และมีการจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน
- 3.5.2 ผู้ประกอบการหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องควรมีความรู้ ประสบการณ์ และได้รับการฝึกอบรม หรือได้รับการถ่ายทอดความรู้ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง

- 3.5.3 มีสัตวแพทย์ให้คำปรึกษาแนะนำด้านสุขภาพสัตว์ สุขาภิบาลฟาร์ม และการใช้ยาสัตว์
- 3.5.4 ผู้ปฏิบัติงานในฟาร์มต้องมีสุขลักษณะส่วนบุคคลที่ดี และต้องได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี และมีใบรับรองแพทย์ยืนยันว่าปลอดจากโรคติดต่อร้ายแรง

3.6 สุขภาพสัตว์

หลักการ

การจัดการดูแลสุขภาพควายนมอย่างเหมาะสม จะทำให้ควายนมเจริญเติบโตได้ดี สุขภาพแข็งแรง ลดความเสี่ยงในการเกิดโรค และการแพร่กระจายของโรค รวมถึงไม่มีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนของยาสัตว์ในน้ำนมที่จะก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภค

3.6.1 การป้องกันและควบคุมโรค

- 1) มีการทำเครื่องหมายประจำตัวสัตว์กับควายทุกตัว ตามระบบการทำเครื่องหมาย และขึ้นทะเบียนสัตว์แห่งชาติของกรมปศุสัตว์
- 2) มีการจัดการสุขภาพสัตว์ ได้รับการฉีดวัคซีน และได้รับการกำจัดพยาธิภายในและภายนอก เพื่อป้องกันและควบคุมโรค
- 3) การจัดการสุขภาพสัตว์ การใช้ยาสัตว์ และโปรแกรมการให้วัคซีน ต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสัตวแพทย์ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากสัตวแพทย์
- 4) มีการป้องกันหรือฆ่าเชื้อยานพาหนะ อุปกรณ์ และบุคคลก่อนเข้าออกฟาร์ม
- 5) มีการฆ่าเชื้อของบุคคลก่อนเข้าโรงรีดนม
- 6) มีการจดบันทึกการผ่านเข้าออกฟาร์มของบุคคลภายนอกที่สามารถตรวจสอบได้
- 7) มีมาตรการควบคุมสัตว์พาหะนำเชื้อ
- 8) ระบุแหล่งที่มาของควาย และมีการกักโรคและตรวจรับรองสุขภาพควายที่นำเข้าใหม่
- 9) กรณีเกิดโรคระบาดหรือสงสัยว่าเกิดโรคระบาด ให้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 และคำแนะนำของกรมปศุสัตว์
- 10) การจัดการซากควายให้อยู่ในดุลยพินิจของสัตวแพทย์ด้วยวิธีที่เหมาะสม ในกรณีที่ควายตายด้วยโรคระบาด ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558

3.6.2 การบำบัดโรคสัตว์

- 1) การบำบัดโรคสัตว์ให้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสัตวแพทย์ตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545 และเป็นไปตามข้อกำหนดในมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่องข้อปฏิบัติการควบคุมการใช้ยาสัตว์ (มกษ. 9032)
- 2) การจัดเก็บวัคซีนหรือยาสัตว์ที่ฟาร์ม ให้เก็บรักษาตามคำแนะนำของกรมปศุสัตว์ หรือสัตวแพทย์ หรือคำแนะนำบนฉลากหรือเอกสารกำกับ และแยกเก็บเป็นสัดส่วนในที่ที่เหมาะสม

3.7 สวัสดิภาพสัตว์

หลักการ

การเลี้ยงควายนมต้องคำนึงถึงหลักสวัสดิภาพสัตว์ เพื่อให้ควายสามารถแสดงพฤติกรรมตามธรรมชาติ มีความเป็นอยู่ที่ดี และปราศจากความทุกข์ทรมาน

3.7.1 ดูแลและปฏิบัติต่อควายให้มีความเป็นอยู่ตามหลักสวัสดิภาพสัตว์ 5 ประการ คือ

- 1) มีอิสระจากความหวาดกลัว กระทบ (ข้อกำหนด 3.1.3 ข้อย่อย 6), 3.2.2 และ 3.2.3 ข้อย่อย 1))
- 2) มีอิสระจากความไม่สะดวกสบายอันเนื่องมาจากสภาวะแวดล้อม (ข้อกำหนด 3.1.3 ข้อย่อย 2), 3) และ 3.4.2)
- 3) มีอิสระจากความเจ็บปวด การบาดเจ็บ และเป็นโรค (ข้อกำหนด 3.6.1, 3.6.2)
- 4) มีอิสระจากความกลัวและความทุกข์ทรมาน
- 5) มีอิสระในการแสดงพฤติกรรมตามปกติของควาย

3.8 สิ่งแวดล้อม

หลักการ

การจัดการน้ำเสีย ขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลที่ดี จะช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ไม่ส่งผลเสียต่อชุมชน รวมถึงช่วยลดความเสี่ยงต่อการกลับมาปนเปื้อนภายในฟาร์มได้

3.8.1 ควรกำจัดหรือจัดการขยะมูลฝอย ของเสีย และมูลควาย ด้วยวิธีการที่เหมาะสมและถูกสุขลักษณะ เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

3.8.2 กรณีมีขยะติดเชื้อหรือขยะอันตราย ให้แยกทำลายและกำจัดด้วยวิธีที่ถูกต้องภายใต้การกำกับดูแลของสัตวแพทย์

3.8.3 ควรจัดการน้ำเสียจากฟาร์มอย่างเหมาะสมเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

3.8.4 กรณีปล่อยน้ำที่ใช้ในฟาร์มออกสู่แหล่งน้ำสาธารณะให้บำบัดน้ำเสียอย่างถูกต้อง

3.9 การบันทึกข้อมูล

หลักการ

ข้อมูลการปฏิบัติงานที่สำคัญของการผลิต มีความจำเป็นต่อการจัดการฟาร์ม และการตามสอบ จึงต้องมีการบันทึกและเก็บรักษาข้อมูลให้สืบค้นได้

3.9.1 ให้บันทึกข้อมูล เช่น ทะเบียนประวัติควายนม การสืบพันธุ์ของแม่พันธุ์ การตรวจรับอาหารสัตว์ สำเร็จรูปหรือวัตถุดิบอาหารสัตว์ ปริมาณน้ำนมดิบ ผลการวิเคราะห์คุณภาพน้ำนมดิบ การทำความสะอาดและฆ่าเชื้อ การตรวจสภาพโรงเรือนและอุปกรณ์ การใช้วัตถุอันตราย

ประวัติการฝึกอบรม การตรวจสอบสุขภาพประจำปีของบุคลากร การใช้วัคซีนหรือยาสัตว์ในฟาร์ม การเข้าออกฟาร์ม การบำบัดโรคควาย และการทำลายซาก (กรณีควายที่ตายจากโรคระบาด)

3.9.2 ให้เก็บรักษาบันทึกข้อมูลเป็นเวลาอย่างน้อย 3 ปี